

Nr 178.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående användande av överskott i djurgårdskassan till vissa byggnadsmed flera arbeten vid Ulriksdals, Haga och Drottningholms slott m. m.; given Stockholms slott den 7 april 1916.

Under åberopande av bifogade utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

att av djurgårdskassans överskottsmedel må utbetalas

dels under innevarande år:

till gäldande av utav riksmarskalksämberet förskottade medel för viss utredning rörande Ulriksdals slott.....	kronor	1,900: —
» utförande av vissa underhålls- och reparationsarbeten vid Ulriksdal	»	7,500: —
» gäldande av utav riksmarskalksämberet förskottade medel för grundförstärknings- m. fl. arbeten vid Haga slott, högst	»	45,000: —
» fortsättande av vissa arbeten med ordnandet av kanal och bro vid lägenheten Carlsborg under Haga	»	7,000: —
såsom bidrag till underhåll och vård av Haga slottspark till fortsättande av arbetena med upprensning av parkdammarna vid Drottningholm	»	6,000: —
» gäldande av kostnader för inredningsarbeten inom det s. k. Hertigarnas stall samt reparation i slottskapellet vid Drottningholm	»	3,796: —
» bekostande av vissa säkerhetsåtgärder inom Drottningholms slott samt förstärkt ytterbelysning vid slottet, högst.....	»	5,250: —

eller tillhopa kronor 91,446: —

dels ock under år 1917:
till fortsatta byggnads- och reparationsarbeten å
växthus vid Haga kronor 10,000: —

De till ärendet hörande handlingar skola riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Axel Vennersten.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 7
april 1916.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden: HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN.
BROSTRÖM.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Vennersten anförde:

I sin underdåniga skrivelse den 17 mars 1908 angående regleringen av utgifterna under riksstatens första huvudtitel anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning, huruvida och i vad mån de till den s. k. djurgårdskassan inflytande inkomster kunde, förutom till det med kassan avsedda ändamål, användas jämväl till de kungl. lustslottens underhåll, och därefter till riksdagen inkomma med det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

I proposition den 8 maj samma år hemställde därefter Kungl. Maj:t, att riksdagen måtte medgiva, att för utförande av byggnads- och reparationsarbeten vid Haga och Ulriksdals slott med därtill hörande byggnader finge av den s. k. djurgårdsfonden användas ett belopp av

254,000 kronor. Riksdagen biföll på det sätt Kungl. Maj:ts framställning, att riksdagen för sin del medgav, att, tills vidare och till dess annorlunda bleve bestämt, för bestridande av de nödigaste underhållsarbetena å ifrågavarande slottsbyggnader vid Haga och Ulriksdal finge av de räntemedel, som tillfördes djurgårdskassan från djurgårdsfonden, årligen användas ett belopp, motsvarande räntan å 254,000 kronor.

Sedan vissa mindre delar av de erforderliga reparations- och ombyggnadsarbetena blivit, i enlighet med en av arkitekten i överintendentsämbetet, hovintendenten G. A. H. Lindgren utarbetad plan, utförda under åren 1908 och 1909, hemställde Kungl. Maj:t i proposition den 4 april 1910, att riksdagen måtte medgiva att av den behållning, som djurgårdskassan kunde lämna för år 1910, ett belopp av intill 25,000 kronor finge användas till utförande av byggnads- och reparationsarbeten vid Ulriksdals slott med därtill hörande byggnader.

Denna framställning vann riksdagens bifall.

I sammanhang med tillstyrkandet av sistberörda framställning redogjorde dåvarande chefen för finansdepartementet för den utredning, som i anledning av riksdagens anhållan verkställdts angående djurgårdsfonden och djurgårdskassan. I det jag hänvisar till den redogörelse, som då lämnades, tillåter jag mig nu allenast erinra därom, att bemälda departementschef i likhet med riksmarskalksämbetet ansåg, att allenast frågan om användande av djurgårdskassans överskott för år 1910 då kunde komma under bedömande. I vad mån djurgårdskassan framdeles kunde lämna tillgång till bestridande av kostnad för de kungl. lustslottens underhåll, syntes honom böra bero på särskild utredning varje år, till följd varav frågan om ett dylikt användande av djurgårdskassans överskottsmedel borde tills vidare årligen hänskjutas till riksdagens prövning.

I enlighet med detta uttalande hava sedermera framställningar gjorts till 1911—1915 årens riksdagar angående användande av överskott i djurgårdskassan till byggnadsarbeten m. m. vid åtskilliga av de kungl. lustslotten.

I skrivelse den 15 februari 1916 har nu riksmarskalksämbetet hemställt, att av djurgårdskassans överskottsmedel måtte få utbetalas

<i>dels</i> under innevarande år:	
till gäldande av utav riksmarskalksämbetet förskotterade medel för viss utredning	kronor 1,900: —
» utförande av vissa underhålls- och reparationsarbeten vid Ulriksdal	» 7,500: —
	<hr/>
	transport kronor 9,400: —

	transport kronor	9,400: —
till gäldande av utav riksmarskalksämberet förskotterade medel för grundförstärknings- m. fl. arbeten vid Haga slott, högst.....	»	45,000: —
» fortsättande av arbeten med ordnandet av kanal och bro vid lägenheten Carlsborg under Haga	»	7,000: —
» underhåll och vård av Haga slottspark	»	6,000: —
» fortsättande av arbetena med upprensande av parkdammarna vid Drottningholm	»	15,000: —
» gäldande av kostnader för inredningsarbeten inom det s. k. Hertigarnas stall samt reparation i slottskapellet vid Drottningholm	»	3,796: —
» bekostande av vissa säkerhetsåtgärder inom Drottningholms slott samt förstärkt ytterbelysning vid slottet, högst.....	»	5,250: —
	eller tillhopa kronor	91,446: —

dels ock under år 1917:

till fortsatta reparationsarbeten å växthus vid Haga, kronor 10,000: —.

Till stöd för denna framställning har riksmarskalksämberet anført följande.

»Uti underdånig skrivelse den 11 mars 1915 gjorde riksmarskalksämberet framställning om nådigt tillstånd att få använda vissa belopp av djurgårdskassans överskottsmedel under åren 1915 och 1916 till bestridande av kostnader för i den underdåniga skrivelsen närmare angivna byggnads- och reparationsarbeten m. m. vid Drottningholms, Ulriksdals och Haga kungl. slott; och har Eders Kungl. Maj:t och riksdagen, jämlikt nådigt beslut den 11 juni 1915, bifallit denna riksmarskalksämberets underdåniga framställning.

Då det emellertid för ett eventuellt fortsättande av vissa i den underdåniga skrivelsen ifrågasatta arbeten för upprensning av en kanal jämte uppförande av en brobyggnad vid lägenheten Carlsborg under Haga kungsgård samt för upprensandet av dammarna i slottsparken vid Drottningholm syntes komma att erfordras ytterligare medel, utöver de av riksmarskalksämberet för dessa arbeten i sagda underdåniga skrivelse föreslagna belopp, och då riksmarskalksämberet därjämte hade anledning antaga, att under de närmaste åren nya behov av medel till underhålls- och istandsättningsarbeten vid de kungl. slotten komme att yppa sig, hade riksmarskalksämberet i samma skrivelse i underdånighet anhållit att i sinom tid ånyo till Eders Kungl. Maj:t få inkomma med underdånig framställning rörande användandet av möjligen blivande återstod av djurgårdskassans beräknade behållning år 1916.

Såvitt redan nu kan bedömas, innan djurgårdskassans bokslut för år 1915 definitivt avslutats, lärer kassans överskott för innevarande år med säkerhet lämna tillgång till bestridande av kostnader för såväl fortsättandet av ovanberörda arbeten som även för vissa andra arbeten och åtgärder, vilka efter avlåtandet av riks-

marskalksämbetets ovanomförmälda underdåniga skrivelse dels, då de befunnits oundgängligen nödvändiga att genast vidtagas, omedelbart blivit utförda och dels visat sig synnerligen välbehövliga och önskvärda att snarast komma till verkställighet; och får riksmarskalksämbetet med föranledande härav hos Eders Kungl. Maj:t i underdånighet göra följande framställning.

Ulriksdals slott, vilket jämlikt Eders Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut varit upplåtet som änkesäte åt framlidna Hennes Maj:t Änkedrottning Sofia, har efter Hennes Maj:t Änkedrottningens fränfälle visat sig vara i behov av åtskilliga reparations- och underhållsåtgärder; därvid har fråga uppstått, huruvida icke vid ett eventuellt avhjälpande av befintliga brister även samtidigt vissa mera genomgripande förbättringsåtgärder borde vidtagas för att sätta slottet i ett sådant skick, att det för medlemmar av den kungl. familjen kunde erbjuda en bostad, mera motsvarande nutidens krav på praktiska anordningar och bekvämlighet; med föranledande härav lät riksmarskalksämbetet verkställa en sakkunnig och ingående utredning rörande samtliga hithörande frågor. Denna utredning har utförts av arkitekten hos kungl. överintendentsämbetet greve S. Cronstedt och slutfördes under år 1915. Kostnaderna för arbetet med denna utredning — för vars resultat riksmarskalksämbetet torde få i annat sammanhang till Eders Kungl. Maj:t lämna en underdånig redogörelse — uppgingo till ett sammanlagt belopp av 1,900 kronor och hava av riksmarskalksämbetet förskottsvis blivit bestridda.

Då riksmarskalksämbetet funnit åstadkommandet av denna utredning oundgängligen erforderlig såsom utgångspunkt vid utö vandet av den riksmarskalksämbetet åliggande förvaltningen av *Ulriksdals kungl. slott*, men riksmarskalksämbetet är i saknad av medel till bestridande av kostnaderna för sagda utredning, tillåter sig riksmarskalksämbetet härigenom i underdånighet anhålla, att till gäldande av ifrågasvarande förskott av djurgårdskassans överskottsmedel för innevarande år ett belopp av 1,900 kronor måtte få ställas till riksmarskalksämbetets disposition.»

Beträffande ifrågasvarande utredning tillåter jag mig här endast anmärka, att densamma senare denna dag kommer att av mig närmare omförmälas vid behandling av frågan om vissa större reparations- och ändringsarbeten å *Ulriksdals slott*, i vilket ärende jag ämnar föreslå avlåtandet av särskild proposition till riksdagen.

Med förmälan att ståthållarämbetet på *Ulriksdals* och *Haga slott* med skrivelse den 25 november 1915 insänt förslag till erforderliga reparationsarbeten vid *Ulriksdals kungsgård* under år 1916 samt att ståthållarämbetet, då kungsgårdens inkomster icke lämnade tillgång till bestridande av kostnaderna för dessa arbeten, hemställt om bidrag från djurgårdskassan till deras bekostande, anför riksmarskalksämbetet i sin nu ifrågasvarande skrivelse vidare:

»I förslaget upptagas vissa närmare angivna underhålls- och reparationsarbeten å dels *Ulriksdals slott* och dels åtskilliga av kungsgårdens byggnader, lägenheter och anläggningar, och hava kostnaderna för dessa arbeten beräknats till sammanlagt 7,500 kronor.

Kungl. Överintendentsämbetet, som på anmodan av riksmarskalksämbetet av-

givit yttrande rörande ovanberörda, föreslagna reparationsarbeten, har därvid meddelat, att ämbetet — efter det en hos ämbetet tjänstgörande arkitekt på ort och ställe genomgått och granskat ståthållarämbetets förslag — ansett sig böra tillstyrka utförandet av samtliga ifrågakomna arbeten såsom varande väl behövlige, samt att emot de beräknade kostnadssummorna icke syntes vara något att erinra.

För egen del finner även riksmarskalksämbetet samtliga dessa av ståthållarämbetet föreslagna reparations- och underhållsarbeten vara synnerligen väl av behovet påkallade och riksmarskalksämbetet finner heller icke något att erinra mot de beräknade kostnaderna. Riksmarskalksämbetet får därför i underdånighet hemställa, att av djurgårdskassans överskottsmedel måtte få under innevarande år användas ett belopp av 7,500 kronor till utförande, såsom i liknande fall förut upprepade gånger plägat ske, genom riksmarskalksämbetets försorg av ifrågavarande, av ståthållarämbetet föreslagna reparations- och underhållsarbeten vid Ulriksdal.

Beträffande vidare *Haga kungl. lustslott* har detta slott, som tidigare undersökningar utvisat, sedan åtskilliga år varit i behov av vissa genomgående reparationer, ehuru tillfälle förut icke givits att påbörja dylika arbeten; med föranledande härav igångsattes kort efter framlidna Hennes Kungl. Höghet Änkehertiginnans av Dalarna frånfälle en omfattande utredning rörande vilka reparations- och underhållsarbeten, som kunde erfordras för att avhjälpa befintliga brister och sätta slottet i ett tidsenligt skick. Denna utredning jämte en beräkning över kostnaderna för erforderliga reparationer verkställdes enligt uppdrag av slottsbyggmästare E. Johansson samt överlämnades av ståthållarämbetet på Ulriksdals och Haga slott med skrivelse den 28 maj 1915 till riksmarskalksämbetet. Kostnadsberäkningen slutade på ett belopp av 32,950 kronor. Ståthållarämbetet, som tillstyrkte de föreslagna arbetenas utförande, anmälde tillika, att Haga slottskassa icke hade medel tillgängliga för arbetenas verkställande.

På anmodan av riksmarskalksämbetet avgav kungl. överintendentsämbetet yttrande i ärendet och meddelade därvid, bland annat, att ämbetet funnit, att en tillämnad grundförstärkning under Haga slott icke borde utföras på föreslaget sätt, utan medelst kringgjutning av grundmurarna och utbottning med betong, allt i överensstämmelse med av ämbetet lämnad beskrivning. Merkostnaden för den sålunda tillstyrkta grundförstärkningen beräknades till 14,700 kronor, vartill komme kostnaden för uppbrytning och återinläggning av bjälklag och golv m. m. 6,710 kronor, eller tillhoppa 21,410 kronor utöver vad slottsbyggmästare Johansson beräknat. Totalkostnaden för samtliga de ifrågasatta arbetena beräknades alltså till ett belopp av 54,360 kronor.

Vid riksmarskalkens underdåniga föredragning av detta ärende täcktes Eders Majestät — jämte tillkännagivande att Eders Majestät hade för avsikt att snarast möjligt ställa Haga slott till Hans Kungl. Höghet Hertigens av Västmanland disposition, vadan ifrågavarande reparations- och ändringsarbeten borde ofördröjligen komma till utförande — förklara sig vilja anvisa medel till bestridande av kostnader för de utav de ifrågasatta arbetena, vilka icke avsåge grundförstärkning eller direkta underhållsarbeten å slottet; och beräknades de arbeten, vilka Eders Majestät täcktes låta bekosta, draga en kostnad av omkring 10,000 kronor.

Då, såsom ovan nämnts, ifrågavarande reparationsarbetens snara påbörjande var önskvärt och ett längre uppskov med utförandet av den av kungl. överintendentsämbetet tillstyrkta grundförstärkningen och därmed sammanhängande arbeten

å Haga slott ansåges kunna innebära allvarlig fara för slottsbyggnadens bestånd och i varje fall skulle medföra åtskilliga olägenheter, anmodade riksmarskalksämberet ståthållarämberet på Ulriksdals och Haga slott att med biträde av slottsbyggmästare Johansson ofördröjligen bringa till verkställighet nu ifrågavarande reparations-, förändrings- och inredningsarbeten å Haga slott i överensstämmelse med de av kungl. överintendentsämberet meddelade föreskrifter. Då det syntes nödvändigt, att särskilt grundförstärkningsarbetena komme till utförande under en noggrann och fullt sakkunnig kontroll, har kungl. överintendentsämberet, på framställning av riksmarskalksämberet, uppdragit åt civilingenjören Fritz Söderbergh att såsom sakkunnig, i enlighet med av kungl. överintendentsämberet utfärdad instruktion övervaka och kontrollera arbetena i fråga. Beträffande beloppet av de kostnader för ifrågavarande arbeten, vilka icke bestridas av Eders Majestäts hovförvaltning, kan någon exakt siffra för närvarande, innan samtliga arbeten avslutats, icke uppgivas, men läser, enligt verkställda beräkningar, sammanlagda beloppet av dessa kostnader icke komma att överstiga 45,000 kronor, vilket belopp riksmarskalksämberet förskottsvis, i mån av gjorda rekvisitioner, tillhandahållit ståthållarämberet på Ulriksdals och Haga slott.

Då, såsom ovan framhållits, ifrågavarande arbeten oundgängligen måst, för att icke äventyra det framtida beståndet av det under riksmarskalksämberets förvaltning ställda Haga kungl. lustslott, omedelbart och utan uppskov verkställas, men några särskilda medel därför icke funnits anvisade eller på annat sätt tillgängliga än att de av riksmarskalksämberet förskotterats, får riksmarskalksämberet härigenom i underdånighet hemställa, att, till gäldande av dessa förskott, sedan samtliga arbeten fullbordats och räkenskaperna avslutats, av djurgårdskassans överskottsmedel för innevarande år ett belopp av högst 45,000 kronor måtte få ställas till riksmarskalksämberets disposition.

Uti riksmarskalksämberets ovanberörda underdåniga skrivelse den 11 mars 1915 anmälde riksmarskalksämberet, såsom här ovan redan antytts, behovet av vidtagande av vissa arbeten vid lägenheten Carlsborg under *Haga kungsgård*.

Då emellertid vid sagda tidpunkt ännu icke fullständiga förslag och kostnadsberäkningar beträffande de tilltänkta arbetena förelågo, hemställde riksmarskalksämberet, att ett belopp av högst 5,000 kronor skulle, i händelse av behov, under år 1915 få användas till påbörjande av upprensning av kanalen mellan Hagaparken och lägenheten Carlsborg samt till anbringande av en ny bro över kanalen, allt i överensstämmelse med av riksmarskalksämberet framdeles prövat och godkänt förslag.

Ståthållarämberet på Ulriksdals och Haga slott, som på uppdrag av riksmarskalksämberet låtit upprätta behöriga förslag och kostnadsberäkningar beträffande dessa arbeten, överlämnade med skrivelse den 23 juli 1915 av aktiebolaget vattenbyggnadsbyrån i Stockholm verkställd utredning i ärendet ävensom ritningar och anbud å arbetenas utförande, utvisande dessa handlingar, att föreslagen upprensning av kanalen skulle draga en kostnad av 2,040 kronor och en brobyggnad över kanalen en kostnad av 7,793 kronor, vartill komme kostnaden för undersökningar, ritningar, kontroll m. m. 2,157 kronor eller tillhoppa 12,000 kronor. För egen del tillstyrkte ståthållarämberet arbetenas utförande i överensstämmelse med de insända ritningarna och anbudena.

Vid riksmarskalkens underdåniga föredragning av detta ärende täcktes Eders Majestät i nåder godkänna ifrågavarande förslag jämte ritningar, varefter riksmarskalksämbetet uppdrog åt ståthållarämbetet att med användande av de för år 1915 tillgängliga medlen, 5,000 kronor, ombesörja, att ifrågavarande arbeten sattes i verkställighet på föreslaget och godkänt sätt samt under kontroll av sakkunnig person. Arbetena hava sedermera pågått under år 1915 och bedrivits så långt de tillgängliga medlen dot medgivit.

Uti skrivelse den 12 nästlidna januari har nu ståthållarämbetet anhållit, att ett belopp av 7,000 kronor, motsvarande återstående kostnader för ifrågavarande arbeten, måtte utanordnas för arbetenas fortsättande.

Med föranledande härav får riksmarskalksämbetet, under återopande av vad riksmarskalksämbetet i förberörda underdåniga skrivelse den 11 mars 1915 anfört beträffande verkställandet av ifrågavarande arbeten, och då det synes riksmarskalksämbetet nödvändigt, att arbetena i ett sammanhang och utan uppskov fortsättas och fullföljas — vilket även för undvikande av ökning av kostnaderna torde vara det lämpligaste — härigenom i underdånighet hemställa, att till fortsättande och fullföljande genom riksmarskalksämbetets försorg av de föregående år påbörjade arbetena med upprepning av kanalen vid lägenheten Carlsborg under Haga kungsgård samt anbringande av ny bro över samma kanal, allt i överensstämmelse med de godkända förslagen och ritningarna, måtte få under innevarande år av djurgårdskassans överskottsmedel användas ett belopp av 7,000 kronor.

Med skrivelse den 13 december 1915 har vidare ståthållarämbetet på Ulriksdal och Haga slott insänt förslag till erforderliga ombyggnads- och reparationsarbeten å växthus vid *Haga trädgård* under år 1917; och har ståthållarämbetet, då Haga kungsgårds inkomster icke lämnade tillgång till bestridande av kostnaderna för dessa arbeten, hemställt, att medel därtill måtte beredas från djurgårdskassan.

Det uppgjorda förslaget avser ombyggnad och ny värmeanordning i växthus nr 6, förändring av inredning i växthus nr 11 samt tillbyggnad och utökning i värmeanordningarna i växthusen nr 11 och 12 ävensom byggande av en förbindelsegång mellan sistnämnda båda växthus.

Dessa ombyggnads- och reparationsarbeten äro ett led i de sedan några år tillbaka successivt pågående arbetena med iståndsättande av Haga trädgårds växthus, för vilka arbetens bekostande hittills av djurgårdskassan utbetalts, dels jämlikt nådigt brev den 25 september 1914 tillhoppa 11,600 kronor och dels enligt nådigt brev den 11 juni 1915 ett belopp av 6,000 kronor att utgå under år 1916. Riksmarskalksämbetet finner det vara av trängande behov påkallat, att dessa iståndsättningsarbeten utan avbrott fortsättas, om möjligt till dess hela växthuskomplexen undergått nödiga reparations- och ändringsarbeten, varigenom enligt riksmarskalksämbetets förmenande skulle vinnas såväl att nuvarande årliga underhållskostnader minskades som även att Haga trädgårds avkastning kunde i någon mån ökas. Riksmarskalksämbetet tillåter sig därför i underdånighet hemställa, att av djurgårdskassans överskottsmedel måtte få under år 1917 användas ett belopp av 10,000 kronor till utförande — i likhet med vad av Eders Kungl. Maj:t under nästlidna år medgivits — genom riksmarskalksämbetets försorg av ifrågavarande, av ståthållarämbetet föreslagna ombyggnads- och reparationsarbeten å växthusen i Haga trädgård.

Slutligen har ståthållarämbetet på Ulriksdals och Haga slott med skrivelse
Bihang till riksdagens protokoll 1916. 1 saml. 156 häft. (Nr 178.) 2

den 4 oktober 1915 överlämnat en av direktören för Haga trädgård J. Wallmark till ståthållarämbetet inlämnad skriftlig anmälan, att trädgårdens inkomster på grund av stegrade omkostnader icke komme att för år 1915 räcka till betäckande av utgifterna, utan att vid årets slut en beräknad brist av 2,500 kronor komme att uppstå; en höjning av personalens avlöning kunde dessutom icke undvikas år 1916, men ansågos trädgårdens inkomster icke kunna uppbringas i motsvarande mån. Vidare hade det visat sig, att trädgårdens inkomster icke varit tillräckliga för att bestrida kostnaderna för underhåll och vägförbättring m. m. i *Haga park*. Direktör Wallmark hemställde därför, att, utöver det årligen från Haga slottskassa utgående bidraget till Haga trädgård av 4,000 kronor, ett ytterligare årsbidrag måtte beredas till ett belopp av 6,000 kronor, varav 4,000 kronor skulle användas till underhållet av Haga slottspark och 2,000 kronor till omläggning och förbättring av vägar och gräsvallar samt inplantering av trädbestånd därstädes.

Det hade under en längre tid visat sig, att Haga trädgårds inkomster icke varit tillräckliga för bestridande av utgifterna även för skötseln av Hagaparken; ehuru kostnaderna härför uppgått till omkring 10,000 kronor årligen, hade endast det nödvändigaste underhållet kunnat ifrågakomma. Genom ett årligt anslag skulle värden av parken kunna ske med mera omsorg samt förbättringar kunna vidtagas, så att parken slutligen skulle framstå i ett värdigt skick.

Med föranledande av denna anmälan hade ståthållarämbetet uppdragit åt fyra sakkunniga, direktör G. Lind vid Experimentalfältet, direktör N. H. Lindström vid Bergianska trädgården, stadsträdgårdsmästaren i Stockholm M. Hammarberg samt blomsterhandlaren R. Billström att utreda, huruvida vid skötseln av Haga trädgård inkomsterna skulle kunna höjas eller möjligen utgifterna för trädgårdens och parkens underhåll nedbringas. De sakkunniga funno intet att erinra mot det sätt, varpå Haga trädgård sköttes, och ansågo möjlighet icke finnas att nedbringa omkostnaderna eller höja inkomsterna; icke heller förordades en utarrendering av trädgården. Skulle parken skötas oberoende av trädgården, ansågo de sakkunniga att årliga underhållskostnaden för parken skulle komma att uppgå till minst 15,000 kronor.

På grund av vad sålunda förekommit och då Haga slottspark alltmer antoge karaktären av en folkpark, som städse måste hållas i ett vårdat skick, har ståthållarämbetet, med biträdande av direktör Wallmarks framställning, hemställt om erhållande av ett fast årsanslag av 6,000 kronor som bidrag till skötsel och underhåll av Haga park.

För egen del får riksmarskalksämberet, jämte förmälan att, enligt med direktör Wallmark träffat avtal, Haga trädgård skötes för kungsgårdens räkning och att det åligger trädgårdens personal att ombesörja nödig vård och underhålla Hagaparken, till fullo vitsorda de omförmälda svårigheterna att med tillgängliga medel bestrida omkostnaderna för Hagaparkens vård och underhåll. Då parken på grund av sin närbelägenhet till huvudstaden alltmer antagit karaktären av en för den stora allmänheten och särskilt huvudstadens befolkning fritt tillgänglig och genom sin naturskönhet särdeles omtyckt folkpark och friluftsplats, där de besökandes antal år från år ökats, hava omkostnaderna för parkens hållande i något så när vårdat skick i hög grad stegrats utan att någon häremot svarande inkomst beretts kungsgården. Dessa förhållanden hava även föranlett riksmarskalksämberet att hos huvudstadens myndigheter göra framställning om beredande av något bidrag från

huvudstaden till Hagaparkens underhåll från och med nästkommande år. Emellertid torde, såsom av det ovan sagda framgår, redan innevarande år till förekommande av förfall och vanvärd ett tillskott erfordras som bidrag till underhållet och vården av Haga slottspark jämte därinom befintliga livligt trafikerade vägar.

Riksmarskalksämberet, som icke för närvarande, innan svar ingått från huvudstadens myndigheter på ovanberörda framställning, kan finna det lämpligt att, såsom av ståthållarämberet i dess förenämnda skrivelse hemställts, ifrågasätta ett visst årligt anslag till parkens underhåll, har däremot funnit sig böra föreslå, att djurgårdskassan för innevarande år måtte få lämna något bidrag därtill; och tillåter sig riksmarskalksämberet, som icke funnit något att erinra mot storleken av det av direktör Wallmark föreslagna, av ståthållarämberet tillstyrkta beloppet av det begärda tillskottet, eller 6,000 kronor, att härigenom i underdånighet hemställa, att av djurgårdskassans överskottsmedel måtte få, såsom bidrag till underhåll och vård av Haga slottspark för innevarande år ställas till riksmarskalksämberets förfogande ett belopp av 6,000 kronor.

Såsom här ovan blivit erinrat gjorde riksmarskalksämberet uti sin underdåniga skrivelse den 11 mars 1915 på anförda skäl underdånig framställning om att medel till fortsättande och fullbordande av arbetet med upprensning av parkdammarna vid *Drottningholms slott* måtte få utgå av djurgårdskassans överskottsmedel; och hemställde riksmarskalksämberet att för ifrågavarande ändamål måtte under år 1915 av nämnda medel användas ett belopp av 5,000 kronor.

Denna framställning blev av Eders Kungl. Maj:t och riksdagen enligt nådiga brevet den 11 juni 1915 bifallen, och uppdrog riksmarskalksämberet åt ståthållarämberet på *Drottningholms slott* att med användande av detta belopp och övriga för ändamålet tillgängliga medel verkställa upprensning av dammarna i *Drottningholms slottspark* i enlighet med uppgjort förslag.

Ståthållarämberet har nu i skrivelse till riksmarskalksämberet den 27 nästlidna januari meddelat, att ifrågavarande arbete, som påbörjats i slutet av november förra året, vore avsluttat, såvida väderleken tillåte, fortsättas till slutet av april innevarande år, då det huvudsakliga beloppet av för ändamålet tillgängliga medel torde vara upparbetat. Då ståthållarämberet ansett det önskvärt att tidigt på hösten få fortsätta arbetet, har ämberet hemställt om utverkande av ett ytterligare anslag därtill av 15,000 kronor.

Med stöd av den erfarenhet, som under innevarande vinter vunnits rörande lämpligaste sättet för verkställande av ifrågavarande arbeten, anser riksmarskalksämberet sig kunna uttala, att den hittills använda metoden medelst grävning och den upptagna jordmassans successiva utkörande på kungsgårdens åkerjord torde vara den ändamålsenligaste och ur kostnadssynpunkt lämpligaste. I likhet med ståthållarämberet finner riksmarskalksämberet — såsom även i riksmarskalksämberets underdåniga skrivelse den 11 mars 1915 framhölls — det synnerligen önskvärt, att detta arbete måtte under lämplig årstid få fortsättas och i sinom tid fullbordas; och då riksmarskalksämberet håller före, att arbetet, med nu vunen erfarenhet, torde kunna under en kommande vinter, därest erforderliga medel finnas tillgängliga, bedrivas i något större omfattning än hittills, tillåter sig riksmarskalksämberet i underdånighet hemställa, att för det fortsatta arbetet med upprensning av dammarna i *Drottningholms slottspark* må av djurgårdskassans överskottsmedel för innevarande år få användas ett belopp av 15,000 kronor.

Riksmarskalksämberet tillåter sig vidare att här anmäla, att ståthållarämberet på Drottningholms slott i skrivelse den 20 augusti 1915 meddelat, att vid utförandet av fastställda reparationsarbeten inom övre våningen av det s. k. hertigarnas stall vid *Drottningholm* det befunnits nödvändigt att samtidigt med dessa arbeten även utföra en del erforderliga inrednings- och omändringsarbeten i en avdelning av nedra botten av samma byggnad, varför kostnaderna, enligt av tillförordnade slottsarkitekten G. Améen granskade och tillstyrkta anbud, skulle uppgå till 2,678 kronor, därtill även komme kostnad för inledande av elektriskt ljus samt vatten och avlopp, beräknad till 322 kronor, alltså tillhoppa 3,000 kronor.

Vidare meddelade ståthållarämberet, att, då trägolvet i slottskapellet i mycket hög grad angripits av svamp, som även delvis spritt sig upp i bänkarna, en skyndsamt omläggning av nämnda golv vore nödvändig för undvikande av svampens ytterligare spridning. Enligt ett av tillförordnade slottsarkitekten Améen till antagande tillstyrkt anbud skulle kostnaden för inläggning av nytt kalkstensgolv i trägolvet ställe uppgå till 796 kronor. Ståthållarämberet, som saknade medel till bekostande av dessa arbeten, vilkas snara utförande vore av stor vikt, hemställde att riksmarskalksämberet måtte bereda erforderliga medel.

De ifrågavarande inredningsarbetena inom nedre våningen i det s. k. hertigarnas stall voro synnerligen av behovet påkallade för beredande av vissa, under nuvarande förhållanden vid Drottningholm oundgängligen nödvändiga bostäder, förvaringsrum m. m., men hade icke upptagits i tidigare uppgjorda arbetsförslag, enär behovet av dessa lokaler då icke förelåg; därtill kom även, att de föreslagna arbetena beräknades kunna utföras för mindre kostnader, därest de omedelbart utfördes i samband med de inom övre våningen av sagda byggnad pågående reparationsarbetena. Vad beträffade reparationen av golvet i slottskapellet, så syntes detta arbete icke medgiva något uppskov, därest icke den uppkomna skadan skulle förvärras.

Med föranledande härav erhöi ståthållarämberet på Drottningholms slott uppdrag att omedelbart gå i författning om ifrågavarande arbetens utförande i enlighet med de av tillförordnade slottsarkitekten Améen tillstyrkta förslag. Arbetena äro slutförda och hava visat sig tillfullo motsvara därmed avsedda ändamål.

Då emellertid riksmarskalksämberet icke förfogar över medel disponibla för dessa arbetens bekostande, får riksmarskalksämberet härmed i underdånighet anhålla, att av djurgårdskassans överskottsmedel för innevarande år ett belopp av 3,796 kronor måtte få ställas till riksmarskalksämberets disposition för bestridande av kostnaderna för de utförda inredningsarbetena inom nedre våningen av det s. k. hertigarnas stall samt för reparation av golvet i Drottningholms slottskapellet.

Slutligen får riksmarskalksämberet, beträffande *Drottningholms slott*, i underdånighet göra följande anmälan och framställning.

På förekommen anledning uppdrog riksmarskalksämberet under år 1915 åt ståthållarämberet på Drottningholms slott att uppgöra förslag till vidtagande av, utöver förut anbefallda, ytterligare erforderliga åtgärder för att, under de tider av året då Drottningholms slott icke vore bebott av Deras Majestäter eller medlemmar av den kungl. familjen, på ett tillfredsställande sätt skydda själva slottet samt sådana inom slottet förvarade dyrbara konstföremål och andra inventarier, vilka möjligen kunde förutsättas bliva utsatta för tillgrepps försök eller åverkan.

Med föranledande härav och sedan erforderliga utredningar verkställda, uppgjordes ett förslag att anordna en lokal inom Drottningholms slott till förvaringsrum under vissa tider av året av dyrbarare konstföremål samt att förse denna lokal med elektriska säkerhets- och alarmanordningar, varjämte en del ändringsarbeten skulle företagas å åtskilliga dörrar, luckor och lås inom slottet samt ytterbelysningen förstärkas. Kostnaderna för de föreslagna åtgärderna beräknades till högst 5,250 kronor.

Sedan det ingivna förslaget vunnit nådigt godkännande har riksmarskalksämberet, då det syntes synnerligen angeläget att så betryggande åtgärder som möjligt för skyddande och säkerställande av såväl Drottningholms slott som de därinom förvarade värdefullaste konstföremålen och inventarierna utan något dröjsmål vidtoges, uppdragit åt ståthållarsämberet att omedelbart gå i författning om vidtagande av ovanberörda säkerhets- och andra åtgärder i ifrågavarande syfte, allt i överensstämmelse med de godkända förslagen och för en kostnad av högst 5,250 kronor.

Då riksmarskalksämberet emellertid icke disponerar några medel till bekostande av dessa arbeten, men håller före, att desamma äro av sådan art, att de såsom synnerligen nödiga och nyttiga underhållsarbeten å Drottningholms kungl. slott lämpligen böra gäldas av djurgårdskassans överskottsmedel, får riksmarskalksämberet härmed i underdånighet hemställa, att för ändamålet må under innevarande år i mån av behov av nämnda kassas överskott användas ett belopp av högst 5,250 kronor.

Beträffande möjligheten för djurgårdskassan att av överskottsmedel innevarande år bestrida här ovan närmare angivna kostnader tillåter sig riksmarskalksämberet i underdånighet anföra följande.

Därest djurgårdskassans beräknade behållning vid ingången av innevarande år minskas *dels* med vissa belopp, som enligt olika nådiga brev blivit anbefallda till utbetalande ur djurgårdskassan under gångna år, men ännu ej till fullo uttagits, *och dels* med det belopp, 6,000 kronor, som medgivits få under innevarande år utgå för fortsatta reparationsarbeten å växthus vid Haga, så torde dock återstoden jämte de överskottsmedel, som under året, med hänsyn till kassans beräknade inkomster och utgifter, torde bliva disponibla, kunna beräknas uppgå till sammanlagt omkring 131,000 kronor.

Därest av denna summa under innevarande år må utbetalas de belopp, som här ovan av riksmarskalksämberet därtill föreslagits, torde alltså djurgårdskassans behållning till år 1917 kunna beräknas till omkring 39,500 kronor. Av detta belopp skulle under år 1917, för den händelse riksmarskalksämberets i det föregående likaledes gjorda underdåniga hemställan vinner nådigt bifall, i första rummet utgå ett belopp av 10,000 kronor till reparationsarbeten å Haga växthus; beträffande återstoden av årets överskottsmedel tillåter sig riksmarskalksämberet, då, enligt vad riksmarskalksämberet har anledning antaga, även andra behov av medel till underhålls- och iståndsättningsarbeten vid de kungl. slotten torde komma att yppa sig, att framdeles få till Eders Kungl. Maj:t inkomma med underdånig framställning rörande användandet därav.

I det belopp, tillhoppa 91,446 kronor, som riksmarskalksämberet sålunda föreslagit att högst utgå från djurgårdskassan innevarande år, ingår då även den räntan å 254,000 kronor motsvarande summa, som enligt riksdagens skrivelse den 1 juni

1908 tills vidare ställts till Eders Kungl. Maj:ts disposition i och för bestridande av de nödvändigaste underhållsarbetena vid Ulriksdal och Haga.

Departements-
chefen.

Av den utredning, riksmarskalksämberet lämnat angående djurgårdskassans för innevarande år disponibla överskottsmedel, framgår, att dessa medel väl förslå till täckande av de i ämbetets nu förevarande förslag omförmälda utgifter. Beträffande disponerandet av det belopp å 29,500 kronor, som av samma medel återstå, sedan samtliga ifrågavarande utgifter blivit betäckta, ämnar jag senare i dag i sammanhang med behandling av frågan om vidtagande av vissa vidlyftigare reparations- och ändringsarbeten å Ulriksdals slott därom uttala mig.

Då det synes vara utrett, såväl att de i riksmarskalksämberets nu ifrågavarande skrivelse såsom redan verkställda angivna arbetena vid Haga och Drottningholms slott varit av behovet påkallade som ock att övriga ifrågasatta arbeten äro av beskaffenhet att böra i föreslagen ordning komma till utförande, vill jag förorda de därom gjorda framställningarna. Vidare finner jag skäligt, att kostnaderna för den av riksmarskalksämberet föranstaltade utredningen rörande Ulriksdals slott ersättas av djurgårdskassans medel; och vad slutligen beträffar ämbetets hemställan, att av samma medel måtte få utgå ett belopp av 6,000 kronor till underhåll och vård av Haga slottspark, har jag ej något att däremot erinra, då denna hemställan allenast rör år 1916. För framtiden torde, med hänsyn till den användning området i allt större utsträckning erhållit såsom folkpark, Stockholms stad skäligen böra deltaga med årligt bidrag till dess underhåll.

På grund av vad jag sålunda anfört hemställer jag alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att av djurgårdskassans överskottsmedel må utbetalas dels under innevarande år:

till gäldande av utav riksmarskalksämberet förskotterade medel för viss utredning rörande Ulriksdals slott.....	kronor	1,900: —
» utförande av vissa underhålls- och reparationsarbeten vid Ulriksdal.....	»	7,500: —
» gäldande av utav riksmarskalksämberet förskotterade medel för grundförstärknings- m. fl. arbeten vid Haga slott, högst	»	45,000: —
» fortsättande av vissa arbeten med ordnandet av kanal och bro vid lägenheten Carlsborg under Haga.....	»	7,000: —
	transport kronor	61,400: —

	transport kronor	61,400: —
såsom bidrag till underhåll och vård av Haga slottspark	»	6,000: —
till fortsättande av arbetena med upprensning av parkdammarna vid Drottningholm.....	»	15,000: —
» gäldande av kostnader för inredningsarbeten inom det s. k. Hertigarnas stall samt reparation i slottskapellet vid Drottningholm.....	»	3,796: —
» bekostande av vissa säkerhetsåtgärder inom Drott- ningholms slott samt förstärkt ytterbelysning vid slottet, högst	»	5,250: —
	eller tillhopa kronor	91,446: —
<i>dels ock</i> under år 1917:		
till fortsatta byggnads- och reparationsarbeten å växthus vid Haga	kronor	10,000: —

Vad föredragande departementschefen sålunda hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen gilla och bifalla; och skulle proposition i ärendet till riksdagen avlåtas av den lydelse, bil. litt. . . . vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Georg Sjöcrona.